

Sprawozdanie z VIII Konferencji Naukowo-Szkoleniowej „Słucham, więc potrafię” – Listening is ”I can”. Jak budować fundamenty, 27.10.2017 r., Kajetany

Agnieszka Pankowska¹, Małgorzata Zgoda², Anna Geremek-Samsonowicz¹

¹ Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu, Światowe Centrum Słuchu, Klinika Rehabilitacji, Warszawa/Kajetany

² Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu, Światowe Centrum Słuchu, Zakład Implantów i Percepcji Słuchowej, Warszawa/Kajetany

Uczestnicy VIII Konferencji „Słucham, więc potrafię”

VIII Konferencja Naukowo-Szkoleniowa z cyklu „Słucham, więc potrafię” – Listening is ”I can” została zorganizowana przez Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu (IFPS) oraz Polską Akademię Nauk. Tegoroczną edycję zatytułowano „Jak budować fundamenty”. Ideą spotkań jest propagowanie wiedzy w zakresie rehabilitacji osób z implantami słuchowymi wśród szerokiego grona specjalistów z całej Polski, którzy na co dzień zajmują się diagnozą dzieci z zaburzeniami słuchu oraz ich rehabilitacją. Znaczącą grupę stanowili także studenci z uczelni współpracujących z IFPS, w tym z Naukowego Koła Logopedów i Audiologów UMCS.

Program konferencji obejmował wykłady oraz warsztaty poświęcone terapii dziecka z niedosłuchem zgodnej ze standardami metody audytywno-werbalnej.

Gośćmi specjalnymi tegorocznej konferencji byli przedstawiciele ośrodków akademickich: prof. nadzw. dr hab.

n. hum. Marek Kurkowski z Zakładu Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego UMCS w Lublinie, na stałe współpracujący z Instytutem Fizjologii i Patologii Słuchu w Warszawie, dr hab. Anita Lorenc z Zakładu Logopedii i Emisji Głosu Instytutu Polonistyki Stosowanej Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, dr Krystyna Rymarczyk z Instytutu Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego w Warszawie. Wykład wygłosił także prof. nadzw. dr hab. inż. Artur Lorens, kierownik Zakładu Implantów i Percepcji Słuchowej w Instytucie Fizjologii i Patologii Słuchu.

Uczestników spotkania przywitał dyrektor IFPS prof. dr hab. n. med. Henryk Skarżyński. Podziękował on uczestnikom za zainteresowanie kolejną już edycją konferencji, a przede wszystkim – za wspólną opiekę nad pacjentami, którzy leczą się lub zostali poddani operacji w Światowym Centrum Słuchu. Następnie głos zabrała dr n. o zdr. Małgorzata Zgoda, sekretarz naukowy konferencji. W krótkim

Adres autora: Agnieszka Pankowska, Światowe Centrum Słuchu, Klinika Rehabilitacji, ul. Mokra 17, Kajetany, 05-830 Nadarzyn, e-mail: a.pankowska@ifps.org.pl

wstępie podziękowała ona dyrekcji IFPS za wspieranie inicjatywy corocznych spotkań dla terapeutów, którzy mogą aktualizować swoją wiedzę i wymieniać się doświadczeniami w gronie specjalistów o różnej profesji, pod których opieką pozostają pacjenci z implantami słuchowymi. Wiedza dotycząca implantów ślimakowych rozwija się bardzo dynamicznie. Nowe doniesienia, np. z dziedzin takich jak neurobiologia czy neuroobrazowanie, powodują zmiany w podejściu do rehabilitacji pacjentów po wszczepieniu implantu. Dlatego sympozja dla terapeutów powinny nie tylko dostarczać wiedzy, lecz także umożliwiać dyskusję i dawać szansę wspólnego poszukiwania odpowiedzi na nurtujące pytania.

W kolejnej części swojego wystąpienia dr Zgoda przedstawiła szczegółowy program konferencji wraz z krótką prezentacją sylwetek wykładowców oraz zaprosiła zgromadzonych do aktywnego udziału w części warsztatowej. Następnie nawiązując do tematu spotkania, porównała pracę nad rozwojem mowy do budowy domu, którego jakość i bezpieczeństwo zależą od solidnych podstaw, a więc fundamentów. Podwalinami stają się podstawowe funkcje słuchowe, które dziecko potrzebuje rozwijać, aby przejść hierarchiczne etapy rozwoju mowy.

W dalszej kolejności głos zabrał prof. Marek Kurkowski, prezentując wykład zatytułowany „Rozwój funkcji słuchowych”. Profesor Kurkowski, nawiązując do słów swej przedmówczyni, podkreślił, że jego zdaniem mowa to jeden z apartamentów w budynku, w którym są jeszcze inne pomieszczenia. Prawdziwą budowlę tworzy dopiero całość. Podkreślił ważną i znaczącą rolę słuchu, jako bramy, która otwiera nas na świat doznań akustycznych, emocjonalnych. Najwięcej uwagi poświęcił funkcjom słuchowym: recepcji dźwięków, lokalizacji, rozróżnianiu, asocjacji, segmentyzacji czy pamięci słuchowej. Podkreślił, że są one wzajemnie zależne, co oznacza, że zmiana w jednym obszarze pociąga za sobą zmianę w kolejnym. Przesłaniem wystąpienia było zwrócenie uwagi na zależności i kolejność zjawisk słuchowych oraz ich znaczenie dla rozwoju słuchu i mowy.

Drugi wykład plenarny, zatytułowany „Ocena wymowy dzieci z implantem ślimakowym”, wygłosiła dr hab. Anita Lorenc. Przedstawiła ona wyniki badań dotyczące realizacji głosek (samogłosek i spółgłosek) przez dzieci korzystające z implantu ślimakowego w zestawieniu z dziećmi słyszącymi. Pani doktor zwróciła uwagę na fakt, że dzieci z wadą słuchu chcą „czuć wymowę”, stąd ich realizacje są przednie, biorąc pod uwagę miejsce artykulacji głoski. Ponadto wymawiane głoski charakteryzuje poszum nosowy czy zabarwienie nosowe. Zwróciła uwagę uczestników na fakt, że dzieci z opisywanej grupy zostały zoperowane w różnym wieku, a badane, gdy miały ukończone odpowiednio sześć, jedenaście oraz dwanaście lat.

Kolejny wykład zatytułowany „Neurobiologia rozwojowa i plastyczność mózgu” zaprezentowała dr Krystyna Rymarczyk. Zawierał on informacje na temat procesów strukturalnych, jakie zachodzą w mózgu z chwilą narodzin człowieka, oraz funkcji określonych obszarów. Prelegentka zwróciła uwagę na rozwój mózgu, który zależny jest od doświadczenia, sygnalizując, że zgodnie z wynikami badań naukowych najlepiej „bódczą” nasz mózg: nauka czytania, czytanie, nauka gry na instrumencie oraz ćwiczenia fizyczne.

Po przerwie głos zabrał prof. Artur Lorens. Przedstawił uczestnikom plan działań realizowanych podczas standardowej wizyty pacjenta – użytkownika systemu implantu w Zakładzie, którym kieruje. Profesor Lorens zwrócił szczególną uwagę na wykonywane u pacjentów badania i pomiary, których wyniki dostarczają informacji o tym, jak u danego dziecka rozwija się droga słuchowa i jej poszczególne piętra: nerw słuchowy, tzw. szlaki neuronalne podkorowe i ośrodki słuchowe w korze w mózgu. Badania te wykonywane są w ramach procedury opieki pooperacyjnej. Wykład był wstępem do panelu dyskusyjnego, w którym aktywny udział – jako moderatorzy i prezenterzy – wzięli członkowie zespołu Zakładu Implantów i Percepcji Słuchowej IFPS: dr inż. Anita Obrycka, dr inż. Adam Walkowiak, dr Małgorzata Zgoda, mgr Małgorzata Jeruzalska, mgr Marika Kruszyńska. W swoich wystąpieniach paneliści przedstawili wykorzystywane w Instytucie testy, które pozwalają sprawdzić działanie i monitorować rozwój poszczególnych pięter drogi słuchowej u dzieci implantowanych. Omówiono także istotną dla specjalistów kwestię, jak interpretować wyniki badań takich jak: pomiar telemetryczny, rejestracja całościowego czynnościowego potencjału nerwu słuchowego, audiometria w wolnym polu, skalowanie głośności, rejestracja odruchu mięśnia strzemiączkowego wywołanego bodźcem elektrycznym, test identyfikacji specyficznych częstotliwościowo odgłosów zwierząt (mFAST) w polu swobodnym, adaptacyjny test oceny proggu rozumienia mowy (AAST), test lokalizacji dźwięków. Umiejętność analizy tych wyników jest podstawą kompleksowej oceny rozwoju drogi słuchowej u użytkownika implantu ślimakowego. Taka specjalistyczna ocena jest przeprowadzana w Zakładzie Implantów i Percepcji Słuchowej i przekazywana w formie raportu rodzicom bądź – za zgodą rodzica – terapeutom dziecka. Podczas panelu osoby zgromadzone na sali zadawały pytania prowadzącym. Przedstawiciele poradni i fundacji wypowiadali się,

Do budowania fundamentów słyszenia trzeba być odpowiednio przygotowanym. Aby wzmocnić ten przekaz, dr Małgorzata Zgoda, sekretarz naukowy konferencji, wystąpiła w kasku

Dyskusja po wykładzie dr hab. Anity Lorenc z Uniwersytetu Warszawskiego. Komentarz wygłosił prof. Marek Kurkowski z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

jak oceniają możliwość korzystania z takiej formy komunikacji z ośrodkiem, w którym przeprowadzone zostało wszczęcie implantu. Dyskutowano także o tym, jakiego typu informacje od terapeutów mogłyby posłużyć do zmiany parametrów stymulacji przez implant. Zagadnienia te okazały się niezwykle interesujące dla uczestników spotkania.

W drugiej części dnia przeprowadzone zostały warsztaty zatytułowane „Kanon i strategię metody audytywno-werbalnej”. Warsztaty realizowano w dwóch grupach, pierwszą prowadziła dr Małgorzata Zgoda, zaś drugą – dr n. med. Anna Geremek-Samsonowicz (kierownik Kliniki Rehabilitacji IFPS) oraz mgr Agnieszka Pankowska – surdologopeda. Dr Zgoda i mgr Pankowska są absolwentkami jednego przeprowadzonego w Polsce profesjonalnego kursu dotyczącego metody audytywno-werbalnej – Listening for Life® Auditory – Verbal Studies: Principles into Practice, zorganizowanego przez WE Listen International Inc.

Warsztaty prowadzone przez dr Annę Geremek-Samsonowicz i mgr Agnieszkę Pankowską dotyczyły zagadnień bezpośrednio związanych z rehabilitacją dzieci niesłyszących i niedosłyszących zgodnie z zasadami metody audytywno-werbalnej. W pierwszej części spotkania przedstawione zostały informacje dotyczące historii leczenia dzieci z wykorzystaniem implantu ślimakowego, zmieniających się kryteriów kwalifikacji i różnych grup pacjentów. Omawiając te aspekty, dr Anna Geremek-Samsonowicz przypomniała zasadnicze etapy rehabilitacji słuchu oraz cele, jakie stawiają sobie surdologopedzi w procesie budowania i rozwijania umiejętności słuchowych u dzieci. Kolejną część poprowadziła mgr Agnieszka Pankowska. Przedstawiła ona najważniejsze założenia metody audytywno-werbalnej, stosowane techniki i strategię, których celem jest nauka mówienia poprzez aktywne słuchanie. Następnie prowadząca prezentowała zadania, jakie stawiać może sobie terapeuta, i wspólnie z uczestnikami planowała postępowanie zgodne z kanonami metody. Celem tak przyjętej formuły było uświadomienie uczestnikom, że informacje, instrukcje, ćwiczenia i zabawy, które prezentujemy podczas zajęć, muszą być zrozumiałe dla rodziców, by mogli oni przenieść takie wzory na aktywność w warunkach domowych. Rodzice muszą rozumieć cel, formę oraz sami modelować zabawy, a nawet je wymyślać. Tylko wtedy realizujemy podstawowe założenie metody, zgodnie

Warsztaty na temat metody audytywno-werbalnej cieszą się niesłabnącym zainteresowaniem. Zasady terapii przedstawiła mgr Agnieszka Pankowska

z którym to właśnie rodzice prowadzeni przez trenera-terapeutę stają się autorami sukcesów dziecka.

Wśród uczestników konferencji wielu skorzystało z naszej oferty po raz kolejny. Osobom doświadczonym i praktykującym zasady metody audytywno-werbalnej umożliwiono uczestniczenie w zaawansowanej formie pracy nad własnym warsztatem, z wykorzystaniem analizy nagrań z zajęć prowadzonych z rodzicami i dzieckiem w wieku do czterech lat (materiał filmowy należało zmontować z krótkich, pojedynczych fragmentów lub przygotować jednolite nagranie o maksymalnej długości 5 minut). Taka forma pracy nad technikami i strategiami stosowanymi podczas zajęć pozwala na refleksję i wprowadzenie zmian udoskonalających warsztat pracy. Mimo dużego zainteresowania udziałem w warsztatach prowadzonych przez dr Zgodę jedynie nieliczne uczestniczki podjęły się takiego sposobu pracy.

Podsumowując konferencję, należy podkreślić, iż wiedza terapeutów na temat stanu drogi słuchowej pacjentów jest niezwykle ważna dla planowania działań rehabilitacyjnych. Pozwala na rokowania w zakresie zarówno odbioru dźwięków, jak i możliwości ich interpretowania przez użytkownika implantu. Wielu pacjentów z implantami ślimakowymi osiąga zdumiewająco dobre rezultaty. Dzieci po wszczęciu urządzenia i jego aktywacji potrafią rozwijać sprawność słuchową tak samo jak słyszący rówieśnicy, komunikują się mową werbalną, a w późniejszym wieku mogą osiągać takie same wyniki szkolne jak pełnosprawni uczniowie. Jednak są i takie sytuacje, gdy zastosowanie nawet tak zaawansowanego technologicznie urządzenia, jakim jest system implantu ślimakowego, nie prowadzi do zadowalających postępów w rehabilitacji słuchu i mowy. Może to wynikać z ograniczeń występujących na różnych piętrach drogi słuchowej. Zdiagnozowanie, na którym piętrze występuje problem, może wpływać na decyzje dotyczące dalszej rehabilitacji czy wyboru odpowiedniej formy komunikacji z dzieckiem.

Na zakończenie członkowie komitetu organizacyjnego serdecznie podziękowali uczestnikom konferencji za aktywny udział i zapowiedzieli przygotowanie kolejnego spotkania w następnym roku.

Więcej informacji o konferencji znajdą Państwo na stronie: <http://listening.ifps.org.pl>